Paramarthasara by Adishesha

శ్రీమదాదిశేషప్రణీతమ్ పరమార్థసారమ్

Document Information

Text title : paramArthasAra AdisheShakRita

File name : paramArthasAraAdishesha.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Author : AdisheSha

Transliterated by : Suryansu Ray suryansuray at yahoo.com

Proofread by : Suryansu Ray suryansuray at yahoo.com

Latest update : September 5, 2007

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

శ్రీమదాదిశేషప్రణీతమ్ పరమార్థసారమ్

॥ శ్రీః ॥

॥ అథ పరమార్థసారమ్ ॥

ఓం

పరం పరస్యాః ప్రకృతేరనాదిమేకం నివిష్టం బహుధా గుహాసు ।
సర్వాలయం సర్వచరాచరస్థం త్వామివ విష్ణుం శరణం ప్రపద్యే ॥ [Note 1]

॥ శ్రీః ॥

శ్రీమదాదిశేషప్రణీతమ్

॥ పరమార్థసారమ్ ॥

ఓం

ఆత్మామ్బురాశౌ నిఖిలోఽపి లోకో మగ్నోఽపి నాచామతి నేక్షతే చ ।
ఆశ్చర్యమేతన్మృగతృష్ణికాభే భవామ్బురాశౌ రమతే మృషైవ ॥ [Note 2]

గర్భగృహవాససమ్భవజన్మజరామరణవిప్రయోగాబ్ధౌ ।
జగదాలోక్య నిమగ్నం ప్రాహ గురుం ప్రాఞ్జలిః శిష్యః ॥ ౧॥

త్వం సాఙ్గవేదవేత్తా భేత్తా సంశయగణస్యర్తవక్తా ।
సంసారార్ణవతరణప్రశ్నం పృచ్ఛామ్యహం భగవన్ ॥ ౨॥

దీర్ఘేఽస్మిన్సంసారే సంసరతః కస్య కేన సమ్బన్ధః ।
కర్మ శుభాశుభఫలదమనుభవతి ను గతాగతైరిహ కః ॥ ౩॥

కర్మగుణజాలబద్ధో జీవః సంసరతి కోశకార ఇవ ।
మోహాన్ధకారగహనాత్తస్య కథం బన్ధనాన్మోక్షః ॥ ౪॥

గుణపురుషవిభాగజ్ఞే ధర్మాధర్మౌ న బన్ధకౌ భవతః ।
ఇతి గదితపూర్వవాక్యైః ప్రకృతిం పురుషం చ మే బ్రూహి ॥ ౫॥

ఇత్యాధారో భగవాన్పృష్టః శిష్యేణ తం స హోవాచ ।

విదుషామప్యతిగహనం వక్తవ్యమిదం శృణు తథాపి త్వమ్ ॥ ౬॥

సత్యమివ జగదసత్యం మూలప్రకృతేరిదం కృతం యేన ।
తం ప్రణిపత్యోపేన్ద్రం వక్ష్యే పరమార్థసారమిదమ్ ॥ ౭॥

అవ్యక్తాదణ్డమభూదణ్డాద్బ్రహ్మా తతః ప్రజాసర్గః ।
మాయామయీ ప్రవృత్తిః సంహృయత ఇయం పునః క్రమశః ॥ ౮॥

మాయామయోఽప్యచేతా గుణకరణగణః కరోతి కర్మాణి ।
తదధిష్ఠాతా దేహీ స చేతనోఽపి న కరోతి కిఞ్చిదపి ॥ ౯॥

యద్వచ్చేతనమపి సన్నికటస్థే భ్రామకే భ్రమతి లోహమ్ ।
తద్వత్కరణసమూహశ్చేష్టతి చిదధిష్ఠితే దేహే ॥ ౧౦॥

యద్వత్సవితర్యుదితే కరోతి కర్మాణి జీవలోకోఽయమ్ ।
న చ తాని కరోతి రవిర్న కారయతి తద్వదాత్మాపి ॥ ౧౧॥

మనసోఽహఙ్కారవిమూర్చ్ఛితస్య చైతన్యబోధితస్యేహ ।
పురుషాభిమానసుఖదుఃఖభావనా భవతి మూఢస్య ॥ ౧౨॥

కర్తా భోక్తా ద్రష్టాస్మి కర్మణాముత్తమాదీనామ్ ।
ఇతి తత్స్వభావవిమలోఽభిమన్యతే సర్వగోఽప్యాత్మా ॥ ౧౩॥

నానావిధవర్ణానాం వర్ణం ధత్తే యథామలః స్ఫటికః ।
తద్వదుపాధేర్గుణభావితస్య భావం విభుర్ధత్తే ॥ ౧౪॥

ఆదర్శే మలరహితే యద్వద్రూపం విచిన్వతే లోకాః ।
ఆలోకయతి తథాత్మా విశుద్ధబుద్ధౌ స్వమాత్మానమ్ ॥ ౧౫॥ [Note 3]
గచ్ఛతి గచ్ఛతి సలిలే దినకరబిమ్బం స్థితే స్థితిం యాతి ।
అన్తఃకరణే గచ్ఛతి గచ్ఛత్యాత్మాపి తద్వదిహ ॥ ౧౬॥

రాహురదృశ్యోఽపి యథా శశిబిమ్బస్థః ప్రకాశతే జగతి ।
అన్తఃకరణే గచ్ఛతి గచ్ఛత్యాత్మాపి తద్వదిహ ॥ ౧౭॥

సర్వగతం నిరుపమమద్వైతం తచ్చేతసా గమ్యమ్ ।
యద్బుద్ధిగతం బ్రహ్మోపలభ్యతే శిష్య బోధ్యం తత్ ॥ ౧౮॥

బుద్ధిమనోఽహఙ్కారాస్తన్మాత్రేన్ద్రియగణాశ్చ భూతగణః ।
సంసారసర్గపరిరక్షణక్షమా ప్రాకృతా హేయాః ॥ ౧౯॥

ధర్మాధర్మౌ సుఖదుఃఖకల్పనా స్వర్గనరకవాసశ్చ ।
ఉత్పత్తినిధనవర్ణాశ్రమా న సన్తీహ పరమార్థే ॥ ౨౦॥

మృగతృష్ణాయాముదకం శుక్తౌ రజతం భుజఙ్గమో రజ్జ్వామ్ ।
తైమిరికచన్ద్రయుగవద్భ్రాన్తం నిఖిలం జగద్రూపమ్ ॥ ౨౧॥

యద్వద్దినకర ఏకో విభాతి సలిలాశయేషు సర్వేషు ।
తద్వత్సకలోపాధిష్వవస్థితో భాతి పరమాత్మా ॥ ౨౨॥

ఖమివ ఘటాదిష్వన్తర్బహిః స్థితం బ్రహ్మ సర్వపిణ్డేషు ।
దేహేఽహమిత్యనాత్మని బుద్ధిః సంసారబన్ధాయ ॥ ౨౩॥

సర్వవికల్పహీనః శుద్ధో బుద్ధోఽజరామరః శాన్తః ।
అమలః సకృద్విభాతశ్చేతన ఆత్మా ఖవద్వ్యాపీ ॥ ౨౪॥

రసఫాణితశర్కరికాగులఖణ్డా వికృతయో యథైవేక్షోః ।
తద్వదవస్థాభేదాః పరమాత్మన్యేవ బహురూపాః ॥ ౨౫॥

విజ్ఞానాన్తర్యామిప్రాణవిరాడ్దేహజాతిపిణ్డాన్తాః ।
వ్యవహారాస్తస్యాత్మన్యేతేఽవస్థావిశేషాః స్యుః ॥ ౨౬॥

రజ్జ్వాం నాస్తి భుజఙ్గః సర్పభయం భవతి హేతునా కేన ।
తద్వద్ద్వైతవికల్పభ్రాన్తిరవిద్యా న సత్యమిదమ్ ॥ ౨౭॥

ఏతత్తదన్ధకారం యదనాత్మన్యాత్మతా భ్రాన్త్యా ।
న విదన్తి వాసుదేవం సర్వాత్మానం నరా మూఢాః ॥ ౨౮॥

ప్రాణాద్యనన్తభేదైరాత్మానం సంవితత్య జాలమివ ।
సంహరతి వాసుదేవః స్వవిభూత్యా క్రీడమాన ఇవ ॥ ౨౯॥

త్రిభిరేవ విశ్వతైజసప్రాజ్ఞైస్తైరాదిమధ్యనిధనాఖ్యైః ।
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తైర్భ్రమభూతైశ్చాదితం తుర్యమ్ ॥ ౩౦॥

మోహయతీవాత్మానం స్వమాయయా ద్వైతరూపయా దేవః ।
ఉపలభతే స్వయమేవం గుహాగతం పురుషమాత్మానమ్ ॥ ౩౧॥

జ్వలనాద్ధూమోద్గతిభిర్వివిధాకృతిరమ్బరే యథా భాతి ।
తద్వద్విష్ణౌ సృష్టిః స్వమాయయా ద్వైతవిస్తరా భాతి ॥ ౩౨॥

శాన్త ఇవ మనసి శాన్తే హృష్టే హృష్ట ఇవ మూఢ ఇవ మూఢే ।

వ్యవహారస్థో న పునః పరమార్థత ఈశ్వరో భవతి ॥ ౩౩॥

జలధరధూమోద్గతిభిర్మలినీక్రియతే యథా న గగనతలమ్ ।
తద్వత్ప్రకృతివికారైరపరామృష్టః పరః పురుషః ॥ ౩౪॥

ఏకస్మిన్నపి చ ఘటే ధూమాదిమలావృతే శేషాః ।
న భవతి మలోపేతా యద్వజ్జీవోఽపి తద్వదిహ ॥ ౩౫॥

దేహేన్ద్రియేషు నియతాః కర్మ గుణాః కుర్వతే స్వభోగార్థమ్ ।
నాహం కర్తా న మమేతి జానతః కర్మ నైవ బధ్నాతి ॥ ౩౬॥

అన్యశరీరేణ కృతం కర్మ భవేద్యేన దేహ ఉత్పన్నః ।
తదవశ్యం భోక్తవ్యం భోగాదేవ క్షయోఽస్య నిర్దిష్టః ॥ [Note 4]
ప్రాగ్జ్ఞానోత్పత్తి చితం యత్కర్మ జ్ఞానశిఖిశిఖాలీఢమ్ ।
బీజమివ దహనదగ్ధం జన్మసమర్థం న తద్భవతి ॥ ౩౭॥

జ్ఞానోత్పత్తేరూర్ధ్వం క్రియమాణం కర్మ యత్తదపి నామ ।
న శ్లిష్యతి కర్తారం పుష్కరపత్రం యథా వారి ॥ ౩౮॥

వాగ్దేహమానసైరిహ కర్మచయః క్రియత ఇతి బుధాః ప్రాహుః ।
ఏకోఽపి నాహమేషాం కర్తా తత్కర్మణాం నాస్మి ॥ ౩౯॥

కర్మఫలబీజనాశాజ్జన్మవినాశో న చాత్ర సన్దేహః ।
బుద్ధ్వైవమపగతతమాః సవితేవాభాతి భారూపః ॥ ౪౦॥

యద్వదిషీకాతూలం పవనోద్ధూతం హి దశ దిశో యాతి ।
బ్రహ్మణి తత్త్వజ్ఞానాత్తథైవ కర్మాణి తత్త్వవిదః ॥ ౪౧॥

క్షీరాదుద్ధృతమాజ్యం క్షిప్తం యద్వన్న పూర్వవత్తస్మిన్ ।
ప్రకృతిగుణేభ్యస్తద్వత్పృథక్కృతశ్చేతనో నాత్మా ॥ ౪౨॥

గుణమయమాయాగహనం నిర్ధూయ యథా తమః సహస్రాంశుః ।
బాహ్యాభ్యన్తరచారీ సైన్ధవఘనవద్భవేత్పురుషః ॥ ౪౩॥

యద్వద్దేహోఽవయవా మృదేవ తస్యా వికారజాతాని ।
తద్వత్థ్సావరజఙ్గమమద్వైతం ద్వైతవద్భాతి ॥ ౪౪॥

ఏకస్మాత్క్షేత్రజ్ఞాద్బహవః క్షేత్రజ్ఞజాతయో జాతాః ।
లోహగతాదివ దహనాత్సమన్తతో విస్ఫులిఙ్గగణాః ॥ ౪౫॥

తే గుణసఙ్గదోషాద్బద్ధా ఇవ ధాన్యజాతయః స్వతుషైః ।
జన్మ లభన్తే తావద్యావన్న జ్ఞానవహ్నినా దగ్ధాః ॥ ౪౬॥

త్రిగుణా చైతన్యాత్మని సర్వగతేఽవస్థితేఽఖిలాధారే ।
కురుతే సృష్టిమవిద్యా సర్వత్ర స్పృశ్యతే తయా నాత్మా ॥ ౪౭॥

రజ్జ్వాం భుజఙ్గహేతుః ప్రభవవినాశౌ యథా న స్తః ।
జగదుత్పత్తివినాశౌ న చ కారణమస్తి తద్వదిహ ॥ ౪౮॥

జన్మవినాశనగమనాగమమలసమ్బన్ధవర్జితో నిత్యమ్ ।
ఆకాశ ఇవ ఘటాదిషు సర్వాత్మా సర్వదోపేతః ॥ ౪౯॥

కర్మ శుభాశుభఫలసుఖదుఃఖైర్యోగో భవత్యుపాధీనామ్ ।
తత్సంసర్గాద్బన్ధస్తస్కరసఙ్గాదతస్కరవత్ ॥ ౫౦॥

దేహగుణకరణగోచరసఙ్గాత్పురుషస్య యావదిహ భావః ।
తావన్మాయాపాశైః సంసారే బద్ధ ఇవ భాతి ॥ ౫౧॥

మాతృపితృపుత్రబాన్ధవధనభోగవిభాగసమ్మూఢః ।
జన్మజరామరణమయే చక్ర ఇవ భ్రామ్యతే జన్తుః ॥ ౫౨॥

లోకవ్యవహారకృతాం య ఇహావిద్యాముపాసతే మూఢాః ।
తే జన్మమరణధర్మాణోఽన్ధం తమ ఏత్య ఖిద్యన్తే ॥ ౫౩॥

హిమఫేనబుద్బుదా ఇవ జలస్య ధూమో యథా వహ్నేః ।
తద్వత్స్వభావభూతా మాయైషా కీర్తితా విష్ణోః ॥ ౫౪॥

ఏవం ద్వైతవికల్పాం భ్రమస్వరూపాం విమోహనీం మాయామ్ ।
ఉత్సృజ్య సకలనిష్కలమద్వైతం భావయేద్బ్రహ్మ ॥ ౫౫॥

యద్వత్సలిలే సలిలం క్షీరే క్షీరం సమీరణే వాయుః ।
తద్వద్బ్రహ్మణి విమలే భావనయా తన్మయత్వముపయాతి ॥ ౫౬॥

ఇత్థం ద్వైతసమూహే భావనయా బ్రహ్మభూయముపయాతే ।
కో మోహః కః శోకః సర్వం బ్రహ్మావలోకయతః ॥ ౫౭॥

విగతోపాధిః స్ఫటికః స్వప్రభయా భాతి నిర్మలో యద్వత్ ।
చిద్దీపః స్వప్రభయా తథా విభాతీహ నిరుపాధిః ॥ ౫౮॥

గుణకరణగణశరీరప్రాణైస్తన్మాత్రజాతిసుఖదుఃఖైః ।

అపరామృష్టో వ్యాపీ చిద్రూపోఽయం సదా విమలః ॥ ౫౯॥

ద్రష్టా శ్రోతా ఘ్రాతా స్పర్శయితా రసయితా గ్రహీతా చ ।
దేహీ దేహేన్ద్రియధీవివర్జితః స్యాన్న కర్తాసౌ ॥ ౬౦॥

ఏకో నైకత్రావస్థితోఽహమైశ్వర్యయోగతో వ్యాప్తః ।
ఆకాశవదఖిలమిదం న కశ్చిదప్యత్ర సన్దేహః ॥ ౬౧॥

ఆత్మైవేదం సర్వం నిష్కలసకలం యదైవ భావయతి ।
మోహగహనాద్విముక్తస్తదైవ పరమేశ్వరీభూతః ॥ ౬౨॥

యద్యత్సిద్ధాన్తాగమతర్కేషు ప్రబ్రువన్తి రాగాన్ధాః ।
అనుమోదామస్తత్తత్తేషాం సర్వాత్మవాదధియా ॥ ౬౩॥

సర్వాకారో భగవానుపాస్యతే యేన యేన భావేన ।
తం తం భావం భూత్వా చిన్తామణివత్సమభ్యేతి ॥ ౬౪॥

నారాయణమాత్మానం జ్ఞాత్వా సర్గస్థితిప్రలయహేతుమ్ ।
సర్వజ్ఞః సర్వగతః సర్వః సర్వేశ్వరో భవతి ॥ ౬౫॥

ఆత్మజ్ఞస్తరతి శుచం యస్మాద్విద్వాన్బిభేతి న కుతశ్చిత్ ।
మృత్యోరపి మరణభయం న భవత్యన్యత్కుతస్తస్య ॥ ౬౬॥

క్షయవృద్ధివధ్యఘాతకబన్ధనమోక్షైర్వివర్జితం నిత్యమ్ ।
పరమార్థతత్త్వమేతద్యదతోఽన్యత్తదనృతం సర్వమ్ ॥ ౬౭॥

ఏవం ప్రకృతిం పురుషం విజ్ఞాయ నిరస్తకల్పనాజాలః ।
ఆత్మారామః ప్రశమం సమాస్థితః కేవలీభవతి ॥ ౬౮॥

నలకదలివేణువాణా నశ్యన్తి యథా ఖపుష్పమాసాద్య ।
తద్వత్స్వభావభూతాః స్వభావతాం ప్రాప్య నశ్యన్తి ॥ ౬౯॥

భిన్నేఽజ్ఞానగ్రన్థౌ ఛిన్నే సంశయగణేఽశుభే క్షీణే ।
దగ్ధే చ జన్మబీజే పరమాత్మానం హరిం యాతి ॥ ౭౦॥

మోక్షస్య నైవ కిఞ్చిద్ధామాస్తి న చాపి గమనమన్యత్ర ।
అజ్ఞానమయగ్రన్థేర్భేదో యస్తం విదుర్మోక్షమ్ ॥ ౭౧॥

బుద్ధ్వైవమసత్యమిదం విష్ణోర్మాయాత్మకం జగద్రూపమ్ ।
విగతద్వన్ద్వోపాధికభోగాసఙ్గో భవేచ్ఛాన్తః ॥ ౭౨॥

బుద్ధ్వా విభక్తాం ప్రకృతిం పురుషః సంసారమధ్యగో భవతి ।
నిర్ముక్తః సర్వకర్మభిరమ్బుజపత్రం యథా సలిలైః ॥ ౭౩॥

త్యక్త్వా సర్వవికల్పానాత్మస్థం నిశ్చలం మనః కృత్వా ।
దగ్ధేన్ధన ఇవ వహ్నిః సర్వస్యాత్మా భవేచ్ఛాన్తః ॥ ౭౪॥ [Note 5]
అశ్నన్యద్వా తద్వా సంవీతో యేనకేనచిచ్ఛాన్తః ।
యత్ర క్వచన చ శాయీ విముచ్యతే సర్వభూతాత్మా ॥ ౭౫॥

హయమేధసహస్రాణ్యప్యథ కురుతే బ్రహ్మఘాతలక్షాణి ।
పరమార్థవిన్న పుణ్యైర్న చ పాపైః స్పృశ్యతే విమలః ॥ ౭౬॥

మదకోపహర్షమత్సరవిషాదభయపరుషవర్జ్యవాగ్బుద్ధిః ।
నిఃస్తోత్రవషట్కారో జడవద్విచరేదగాధమతిః ॥ ౭౭॥

ఉత్పత్తినాశవర్జితమేవం పరమర్థముపలభ్య ।
కృతకృత్యసఫలజన్మా సర్వగతస్తిష్ఠతి యథేష్టమ్ ॥ ౭౮॥

వ్యాపినమభిన్నమిత్థం సర్వాత్మానం విధూతనానాత్వమ్ ।
నిరుపమపరమానన్దం యో వేద స తన్మయో భవతి ॥ ౭౯॥

తీర్థే శ్వపచగృహే వా నష్టస్మృతిరపి పరిత్యజన్దేహమ్ ।
జ్ఞానసమకాలముక్తః కైవల్యం యాతి హతశోకః ॥ ౮౦॥

పుణ్యాయ తీర్థసేవా నిరయాయ శ్వపచసదననిధనగతిః ।
పుణ్యాపుణ్యకలఙ్కస్పర్శాభావే తు కిం తేన ॥ ౮౧॥

వృక్షాగ్రాచ్చ్యుతపాదో యద్వదనిచ్ఛన్నరః క్షితౌ పతతి ।
తద్వద్గుణపురుషజ్ఞోఽనిచ్ఛన్నపి కేవలీభవతి ॥ ౮౨॥

పరమార్థమార్గసాధనమారభ్యాప్రాప్య యోగమపి నామ ।
సురలోకభోగభోగీ ముదితమనా మోదతే సుచిరమ్ ॥ ౮౩॥

విషయేషు సార్వభౌమః సర్వజనైః పూజ్యతే యథా రాజా ।
భువనేషు సర్వదేవైర్యోగభ్రష్టస్తథా పూజ్యః ॥ ౮౪॥

మహతా కాలేన మహాన్మానుష్యం ప్రాప్య యోగమభ్యస్య ।
ప్రాప్నోతి దివ్యమమృతం యత్తత్పరమం పదం విష్ణోః ॥ ౮౫॥

ఓం

వేదాన్తశాస్త్రమఖిలం విలోక్యాదిశేషో జగదాధారః ।
ఆర్యాపఞ్చాశీత్యా బబన్ధ పరమార్థసారమిదమ్ ॥ [Note 6]
ఇతి భగవదాదిశేషప్రణీతం పరమార్థసారం సమ్పూర్ణమ్ ॥

Encoded and proofread by Suryansu Ray suryansuray at yahoo.com
Encoder preferred the use of ardhachandrabindu e.g. ◌ఁ for correct pronunciation of the nasal for the special consonants following it. Normally it is provided with a simple anusvAra సం, overdot.

On ParamArthasAra of AdisheSha

The paramArthasAra of AdisheSha is one of the earliest prakaraNa works with the advaita mode of explaining the incomprehensible. Since it originally contained 85 verses composed in the AryA metre, it is alternatively called the AryApa ncAshIti. From the text it becomes clear that sheSha was a devotee of the Lord viShNu.

This paramArthasAra is older than sha Nkara's advaita bhAShyas at least by 300 years. Pata njali of the yogasUtra fame is regarded as an incarnation of AdisheSha, and hence paramArthasAra of AdisheSha was published in the journal paNDit as the AryApa ncAshIti of pata njali. Indian sages saw life in eternal continuity and they totally disregarded any historical references to their identities and compositions. In any case, it is now certain that this prakaraNa of sheSha is much older than a similar advaita prakaraNa called the gauDapAdakArikA of 5th century AD.

An old palm-leaf manuscript, possibly the oldest, of the paramArthasAra of AdisheSha is kept in the library of the Travancore palace in Kerala, India. It contains a commentary by rAghavAnanda, who lived in the 4th century. Another palm-leaf manuscript was later found among the personal collections of a Brahmin in Kanyakumari of Tamil Nadu, India. As usual, many interpolations could be isolated from the original 85 verses.

It is surprising that only 85 beautifully composed verses could explain the illusory nature of this material world. Separately and eternally existing matter and consciousness, and multiplicity of souls, — which is the main contention of the theory of duality, — has been successfully demolished by AdisheSha by his inimitable style and examples. Somehow this work on advaita became obscure and the bhagavadgItA, which is based on duality, became popular.

In the 11th century, abhinavagupta, the famous Kashmiri devotee of the Lord shiva, wrote a revised version of the paramArthasAra. He slightly modified most of the verses of sheSha and added a few more to clarify the difficult advaita outlook. From his remarks it is realized that the paramArthasAra had been elevated by his time to the level of a shruti. Abhinavagupta's work spins around the Lord shiva, is taught in the universities world over, and is readily available.

Chandas (Metre) used in AdisheSha's paramArthasAra :

AdisheSha uses various forms of the metre called AryA. It is a mAtrA metre, where instead of observing the lenghts of the syllables with precise positions in a verse, one should count the total number of mAtrAs in every 4th part of a verse. A mAtrA means magnitude, weight, value, mark, etc. In Itrans notation, the vowels a, i, u, Ri, LLi are short vowels; the vowels A, I, U, RRI, LLI, e, ai, o, au are long vowels. A short vowel counts one mAtrA, a long vowel counts two mAtrAs. If a vowel is followed by a saMyoga (a combination of two or more consonants), that vowel counts two mAtrAs. A vowel followed by an anusvAra or a visarga counts two mAtrAs. At the ends of both the lines of a verse, a short vowel may count two mAtrAs, if necessary for the sake of the metre. Each verse contains two lines. Each line is divided into two parts. Hence each verse is divided into four parts. In the AryA metre the numbers of mAtrAs in the four parts of a verse are : 12, 18 ; 12, 15 respectively. The two other forms of AryA metre employed in the paramArthasAra are gIti AryA and upagIti AryA. The following is the mAtrA counts for all these three variations of AryA metre:

1. AryA metre : 12, 18 . 12, 15 ..

2. gIti AryA metre : 12, 18 . 12, 18 ..

3. upagIti AryA metre : 12, 15 . 12, 15 ..

Examples of these metres from AdisheSha's paramArthasAra :

AryA : Break Verse 16 as follows, where numbers are mAtrAs for the vowel :
gac [2] Cha [1] ti [1] gac [2] Cha [1] ti [1] sa [1] li [1] le [2] = 12
di [1] na [1] ka [1] ra [1] bim [2] baM [2] sthi [1] te [2] sthi [1] tiM [2] yA [2] ti [2] = 18
an [2] taH [2] ka [1] ra [1] Ne [2] gac [2] Cha [1] ti [1] = 12
gac [2] Chat [2] yAt [2] mA [2] pi [1] tad [2] va [1] di [1] ha [2] = 15

gitI AryA : Break Verse 32 as follows from AdisheSha's paramArthasAra :
jva [1] la [1] nAd [2] dhU [2] mod [2] ga [1] ti [1] bhir [2] = 12
vi [1] vi [1] dhA [2] kRi [1] ti [1] ram [2] ba [1] re [2] ya [1] thA [2] bhA [2] ti [2]= 18
tad [2] vad [2] viSh [2] Nau [2] sRiSh [2] TiH [2] = 12
sva [1] mA [2] ya [1] yAd[2] vai [2] ta [1] vis [2] ta [1] rA [2] bhA [2] ti [2] = 18

upagIti AryA : Break Verse 35 as follows from AdisheSha's paramArthasAra :
e [2] kas [2] min [2] na [1] pi [1] ca [1] gha [1] Te [2] = 12
dhU [2] mA [2] di [1] ma [1] lA [2] vRi [1] te [2] she [2] ShAH [2] = 15
na [1] bha [1] van [2] ti [1] ma [1] lo [2] pe [2] tA [2] = 12
yad [2] vaj [2] jI [2] vo [2] pi [1] tad [2] va [1] di [1] ha [2] = 15

Six of the verses of the paramArthasAra are maked for Notes, which are as follows:
NOTES : [By Dr. L. Sulochana Devi]

1. This verse is available only in the palm-leaf manuscript found from the Travancore Palace. Various editions in different scripts published since 1888 except one issued from Varanasi have excluded this verse. This verse would have been composed by some later scholar devoutly providing the work with an auspicious invocation.

2. This is also considered to be a later addition. The manuscript from the Travancore Palace contains this verse. But abhinavagupta's paramArthasAra which adopts sheSha's work for providing a presentation of the pratyAbhij na system does not have a parallel verse.
3. This verse is included in a version of paramArthasAra published as AryApa ncAshIti of pata njali in the journal Pandit vol. 5. But the manuscript from the Travancore Palacae does not have this verse. Abhinavagupta's work contains a corresponding verse.
4. This is the thirty-eighth verse in the manuscript from the Travancore Palace and is found in most versions of the work. It deals with prArabdha and sa ncita karma. But the thirty-seventh verse dealing with deeds prior to the awakening of knowledge covers these aspects also and so this verse is to be considered an intrapolation. Some orthodox advaitins must have introduced this verse to make an exception in favour of prArabdha. Abhinavagupta's work has no parallel to this verse.
5. This verse is found only in the version published in the journal Pandit.
6. This is the eighty-sixth verse in the edition published in the journal Pandit, which uses the title AryApa ncAshIti for this work. It should contain only eithty-five verses. This verse could have been composed by some devout follower who tried to invest the original author with mythological splendour suggested by the name sheSha.

Typed by Dr. Suryansu Ray at New Delhi, India in August, 2007

Paramarthasara by Adishesha

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*